

➤ Inleiding

“Het leven”, dat van de mens inbegrepen, is het resultaat van een evolutie van “zich gedragende wezens”. In deze lessencyclus zal de biologische basis van het menselijke gedrag toegelicht en vergeleken worden met andere diersoorten, vanuit een ecologisch en evolutionair perspectief. Omdat we het niet altijd bij het juiste eind hebben wanneer we voortgaan op ons ‘gezond verstand’ en ‘natuurlijk aanvoelen’, is het onontbeerlijk enig inzicht te hebben in de biologische onderbouw van onze gedragingen. Dit geldt zeker voor diegenen onder ons die professioneel actief zijn in één of ander segment van de sociale dienstverleningssector, van psycholoog tot verpleger, van politieagent tot jurist, zowel mannelijk als vrouwelijk.

Door de lessencyclus heen zullen controversiële vragen zonder schroom als kapstok gebruikt worden om de aandacht te activeren, zoals: zijn we nu mono- of polygaam? Waarom beweren we monogaam te zijn als we zoveel ‘vreemd gaan’, en ben je zeker dat die vreemden wel ‘vreemd’ zijn en geen goede burens of bekenden? Waarom denken vrouwen dat ze geëmancipeerd zijn, terwijl ze wereldwijd achteruitgesteld worden en waar halen mannen het recht vandaan om zich als macho te gedragen? Vanwaar die verschillen tussen man en vrouw, ook al behoren we tot dezelfde soort en wat met ‘typisch mannelijke agressiviteit’ (hooliganisme, verkrachting, e.d.) en met ‘typisch vrouwelijke asociale trekjes’ (zoals ‘eigen kind, schoon kind’ en ‘iemand stiefmoederlijk behandelen’)? Wat verstaat men nu onder liefde en wat is dan al die jaloezie of ruzie onder geliefden (of dacht je aan vaderlandsliefde, of liefde voor je familie)? Wat is een familie en waarom al die familietwisten? Hoe ontstaat een slagzin als ‘eigen volk eerst’? Wat is altruïsme en waarom kan het altruïsme van een ouder voor een kind ‘genetisch egoïsme’ genoemd worden? Waarom maken we zoveel ruzie (individueel en in groepsverband, van politiek tot oorlog) als we beweren sociale wezens te zijn?

Is de mens monogaam?

Waarom gaan we vreemd?

➤ Biologische Basis van Ons Gedrag

Avond 1 – di 09.11.2010

Van man/vrouw verschillen tot familiale relaties

Competitie tussen de geslachten – Ouderzorg met samenwerken en rivaliteit tussen ouders – Zijn we monogaam? Variabiliteit van monogamie tot polygamie – Altruïsme bij bloedverwanten – De dynamiek van familiale relaties onder druk van het milieu – Stiefmoederlijke behandeling.

Avond 2 – di 16.11.2010

Evolutie van sociaal gedrag

De voor- en nadelen van sociaal gedrag – Empathie – Seks in ons leven: seksuele selectie versus natuurlijke selectie, ‘van hoofddoek tot stropdas’ – Onzekerheid van het vaderschap, spermacompetitie en copulatiedevaluatie – Vermijden van incest en kindermoord – Wie draagt de broek? Mannelijke of vrouwelijke dominantie.

Avond 3 – di 23.11.2010

Prehistorie en historische tijden

Samenhorigheidsgevoel van mannen – Matriarchaten en ‘seks ruilen voor voedsel’ – Speningsconflict: mama wordt moeder en het Oedipuscomplex – Menopauze en de sociale rol van grootmoeder – Van matriarchaal socialisme naar patriarchaal potentiaat: landbouw en vaderland, macht en geweld – Bevolkingsexplosie: de mens als mondiale infectie – Selectie voor mannelijke agressie.

Waarom zijn er zoveel familietwisten?

➤ Doelpubliek

Deze lessenreeks op universitair niveau is opgesteld voor personen die beroepshalve te maken hebben met het menselijke gedrag in een sociale context. Velen onder hen hebben in hun professionele vorming nauwelijks of geen kennis gemaakt met gedragsecologie en sociobiologie of de evolutietheorie. Daardoor vallen ze terug op hun ‘intuïtieve biologische kennis’ die al te vaak fout zit. De gevolgen van die misvattingen zijn niet vrijblijvend in het kader van de

Avond 4 – di 30.11.2010

Natuurlijke coöperatie tussen niet-verwanten

Samenwerking tussen twee individuen – Vertrouwen, partnerschap, vriendschap en liefde – Samenwerking tussen meerdere individuen – Reputatie en ‘het recht op privacy’ – Stabiele combinaties voor goede samenwerking.

Avond 5 – di 07.12.2010

Natuurlijke coöperatie in gemeenschappen

Gestructureerde populaties – Netwerken – Misdaad en straf – Brengt geld geluk? Welvaart en welzijn – Groepsselectie: het individu in de samenleving – Belangenaltruïsme en kleinburgerlijk gedrag – Evolutie, religie en godsdienst.

Avond 6 – wo 15.12.2010

Invalshoek vanuit de psychoanalyse

De biologische basis van ons gedrag, zoals uiteengezet in de vijf voorgaande lezingen door prof. Mertens, wordt kritisch besproken vanuit de psychoanalyse door prof. Verhaeghe: wat kan een psycholoog daarmee aanvangen en wat hiermee in de verzorgings- en welzijnssector?

Avond 7 – wo 22.12.2010

Finale discussie van de cursisten met het panel

Panelleden: prof. dr. Johan Mertens (biologie) en prof. dr. Paul Verhaeghe (psychoanalyse).

Wat is altruïsme?

Hoe ontstaat een slagzin als ‘Eigen volk eerst’?

uitoefening van hun beroep. De doelgroep gaat van psychologen en pedagogen, over medisch-verplegend personeel en welzijnswerkers, tot personen in de juridische sector en politionele diensten. Ook personen in de politiek en de administratie hebben baat bij het volgen van deze lezingen. Verder zijn de lezingen ook een aanrader voor elkeen met persoonlijke interesse in de menselijke natuur.

➤ De lesgevers

Prof. dr. Johan Mertens doceert sociobiologie, gedragsecologie en ecologie aan de UGent, voornamelijk aan studenten psychologie, pedagogie, sociologie, criminologie en moraal-wetenschappen, alsook aan wetenschappers zoals biologen, geologen en geografen.

Naast publicaties in vaktijdschriften schreef hij twee boeken voor een breed publiek over de biologische basis van ons gedrag: "Van zaadcel tot liefde" (2006, Academia Press) en "Evolutie naar samenleven" (2009, Academia Press). De tekst is een uitwerking van colleges aan de vermelde studie-richtingen en werd geïnspireerd door talrijke discussies met studenten en belangstellenden. Het is tevens het uitgangsmateriaal voor de voorliggende lessenreeks.

Prof. dr. Paul Verhaeghe is gewoon hoogleraar aan de UGent (FPPW) en vakgroepvoorzitter van de vakgroep Psychoanalyse en Raadplegingspsychologie. Hij doceert Klinische psychodiagnostiek, Psychoanalytische Psychotherapie en Genderstudies en seksuele stoornissen.

Hij publiceerde vijf boeken, waaronder het in 8 talen vertaalde "Liefde in tijden van eenzaamheid" (Acco), waarin hij op zoek gaat naar wat ons het meest in beweging brengt en verlamt tegelijk: liefde en seksualiteit.

Zijn huidig onderzoek focust op zogenaamde "nieuwe" vormen van psychopathologie. In zijn meest recente boek "Het einde van de psychotherapie" (De Bezige Bij) pleit Paul Verhaeghe voor een andere visie op de hedendaagse psychische problemen en een grondige herwaardering van de psychotherapie.

➤ Praktische informatie

Inschrijven kan via het inschrijvingsformulier dat u ook op onze website terugvindt.

Het inschrijvingsgeld bedraagt 250 EUR en omvat het volgen van de lessen, het gebruik van het auditorium, de pauzes met broodjes en dranken, kopies van de cursusnotities en/of handouts van presentaties en een exemplaar van beide boeken: "Van zaadcel tot liefde" en "Evolutie naar samenleven".

Inschrijven kan enkel voor de volledige cursus. Betaling gebeurt via overschrijving, binnen 30 dagen na ontvangst van de factuur.

Data en uren: dinsdag 9, 16, 23 en 30 november, dinsdag 7 december, woensdag 15 en 22 december 2010, telkens van 18u30 tot 21u15.

Locatie: Universiteit Gent, Blandijnberg 2, Aud. A, 9000 Gent

ONZE DIENST AANVAARDT
OPLEIDINGS-CHEQUES
WWW.OPLEIDINGS-CHEQUES.BE

Annuleren is enkel schriftelijk mogelijk en dit tot 5 werkdagen voor de start van de cursus, in welk geval 25% van het inschrijvingsgeld verschuldigd blijft. Bij annulering binnen 5 werkdagen voor de start van de cursus blijft het volledige inschrijvingsbedrag verschuldigd. Een deelnemer kan zich wel kosteloos laten vervangen door een collega indien dit vooraf aan het IPVW wordt meegedeeld.

➤ Contactinformatie

Logistieke organisatie:

UGent – IPVW, Krijgslaan 281, S3, 9000 Gent

Tel.: 09 264 44 26 Fax: 09 264 85 90

E-mail: ipvw.ices@UGent.be

Meer informatie over deze en andere cursussen vindt u op onze website: www.ipvw-ices.UGent.be

Inhoudelijke organisatie:

Prof. dr. Johan Mertens

E-mail: Johan.Mertens@UGent.be

Instituut voor
Permanente Vorming
in de Wetenschappen

Inleiding tot de Biologische Basis van Ons Gedrag

November - December 2010

Derde editie

Erkenning door de Orde van Vlaamse Balies i.h.k.v.
PV voor Advocaten voor 3 niet-juridische punten
per sessie (dossier 2010-00060)

Accreditatie door FOD Justitie
(dossier 2010.023-264)

In welke mate mag een evolutionaire verklaring voor menselijk gedrag een invloed hebben op de schuldvraag?

